

Joan M. Thomàs: *La Falange de Franco. El proyecto fascista del Régimen*, Plaza & Janés, Barcelona, 2001

Ens trobem davant un llibre que és la continuació *Lo que fue la Falange*, publicat en aquesta mateixa col·lecció el 1999, i que consolida Joan M. Thomàs com el gran especialista en l'estudi de la Falange. Aquest és un llibre clau per a comprendre l'evolució del franquisme en els seus inicis i entendre el procés inicial de consolidació del règim a nivell intern més enllà de la mateixa legitimitat guanyada l'1 d'abril de 1939.

El desenvolupament de l'obra gira al voltant d'una pregunta fonamental: per que serveix el partit únic? Davant aquesta disjuntiva, se'ns plantegen dues possibles respostes: per conquerir l'Estat i impulsar un nou model institucional caracteritzat per la fusió orgànica d'Estat i partit, amb el control del segon sobre el primer; o bé per dotar l'Estat del personal polític addicte imprescindible pel bon funcionament de l'administració pública (dit amb altres paraules, l'instrument de l'estat al servei del govern per controlar la vida pública).

Això implica la necessitat de redefinir la utilitat política del partit feixista. Que volien? a què aspiraven: al poder o al benefici generat per la gestió d'aquest poder? Si el que volien era el control absolut, el fracàs fou evident en limitar-se a mesures propagandístiques de marcat to demagògic que simplement camuflava les seves pròpies mancances (seria el cas de la gestió ministerial de Girón de Velasco a la cartera de treball). Per contra, si aspiraven (com demostraren el *legitimistes* triomfants de la crisi del maig de 1941) a la gestió de la part del poder que els era atorgat dins la coalició autoritària, lluny de qualsevol vel·leïtat hegemonitzadora, i convertir-se en l'instrument que necessitava Franco “*para consolidar su poder personal entre el resto de los sectores de la coalición que presidía y para dotar al Régimen y a él mismo de base de masas*”; en aquest sentit el seu triomf és inqüestionable com demostra l'autor en qualificar el règim de feixistitzat. Una feixistització caracteritzada per la subordinació del partit únic a l'Estat.

El llibre centralitza l'anàlisi en el període que l'autor anomena “*los años de apogeo de la fascistización del Régimen (abril de 1939-mayo de 1941)*”. Aquest és el capítol més extens, interessant i detallat del llibre, on l'autor ens explica el procés de feixistització que per a ell és la clau per comprendre la postguerra i la formació del *Nuevo Estado*. Aquesta feixistització, és un procés que basant-se en una premissa inicial inqüestionable –la supremacia dels governs designats per Franco, doncs la dictadura és franquista en el sentit nominal del terme, sobre FET-JONS– es caracteritza per un seguit d'esdeveniments que mostren l'auge del partit únic: el creixement del poder de Serrano com a màxima figura política falangista; l'augment dels serveis de FET-JONS (celebració d'actes de masses de caràcter falangista); l'intent d'acord entre l'exèrcit i el partit; i per últim la política, tant interior com exterior, espanyola durant la Segona Guerra Mundial.

Dins el debat historiogràfic sobre la naturalesa del règim, l'autor es posiciona per qualificar el règim de feixistitzant. Doncs, una cosa queda clara de la lectura del llibre: el centre de poder absolut era Franco i per tant, l'exercici d'aquest estava en funció de l'accés

ràpid i directe al *Generalísimo*, com demostra l'actuació política de Serrano entre 1937 i 1942-42. Tot plegat era política de saló, si se'm permet l'expressió, només apte per a iniciats i sempre supeditats al desig, les necessitats i l'oportunitat política del totpoderós *Caudillo*. Un Franco que veia augmentat el seu poder en la mesura que les tensions entre falangistes (ja fossin *legitimistas*, *camisas nuevas* o *serranistas*) – carlins – alfonsins – integristes catòlics, justificaven el seu rol d'àrbitre. Al mateix temps, Thomàs ens demostra que moltes d'aquestes lluites polítiques tenien un rerafons de rivalitats personals (per exemple, la lluita pel control d'Auxili Social entre Sanz Bachiller i Pilar, la lluita entre Serrano i Arrese) que quedaven molt lluny de qualsevol discrepància ideològica o doctrinal. Això es veu en les lluites per dominar el partit amb la unificació, el cas Salvador Merino, la crisi del maig de 1941

La guerra serveix perquè Falange creixi i es converteixi en el partit únic, sumant totes les tendències i esdevingui la font del personal administratiu i polític del *Nuevo Estado*. Aquest creixement d'una FET-JONS feixistitzada fa que l'autor centri l'anàlisi en el devenir polític de Serrano els anys en que va ser un peça clau de la política espanyola (això és entre l'abril de 1937, decret d'unificació, i maig de 1942, la seva caiguda del ministeri de governació). Anàlisis que no oblida temes tant importants com el sindical.

Quines eren les possibilitats reals de la Falange autèntica? Era la quimera d'una minoria. Tot plegat, és un immens joc d'estratègia i influències per acumular poder a nivell personal, deixant en un segon pla l'interès general dels *legitimistes*. A canvi d'obediència cega, són molt ben remunerats amb interessants quotes de poder. Per tant de la lectura d'aquestes pàgines el lector n'extreu la conclusió que FET-JONS respon, més enllà de les pugnes internes, a la necessitat del franquisme de crear-se els seus propis centres de formació i captació de personal polític i és en aquest sentit que va acomplir a la perfecció la seva funció.

Ara bé, el llibre també ens mostra que la projecció pública de falange li va provocar molts enemics no només entre les jerarquies del règim, sinó sobretot entre el global de la població espanyola. FET-JONS era molt impopular doncs malgrat la manca de recursos i mitjans econòmics (dependència econòmica que era la millor manera de garantir-se la subordinació a Franco tant del partit com dels possibles descontents fora de control) va tenir una projecció pública que la va identificar amb totes les limitacions i mancances provocades per un règim que difícilment era ben rebut entre els derrotats de la lluita fratricida. Com ens demostra Thomàs, altra cosa és que aquesta impopularitat del partit fos utilitzat –per determinats sectors franquistes no plenament identificats amb la falangització del règim– com a arma política per justificar llur opció política; les queixes populars anaven dirigides contra tots aquells que, per càrrec o personalitat, tinguessin projecció pública.

Amb aquest llibre Thomàs ens mostra els falangistes són durant aquest anys la peça clau del joc polític. Però al mateix temps, en el moment en que els falangistes intenten anar més enllà en la falangització del règim amb la radicalització del discurs en el tema sindical, juvenil i militar, fracassen. Aquest fracàs és la lògica confluència de diversos factors

adversos: en primer lloc, els falangistes no són la única tendència política amb possibilitats reals dins la coalició franquista; segonament, la demagògia obrerista i les demostracions del poder sindical durant el període Salvador Merino a la *Delegación Nacional de Sindicatos* fan por a determinats sectors empresarials; i en darrer lloc, però no per això menys important, els recels de dues institucions bàsiques de l'Espanya *nacional* com són l'Església i l'Exèrcit que veuen amb inquietud el sorgiment d'una nova organització –la OSE– amb capacitat per mobilitzar les masses.

El resultat d'aquesta conjunció de factors als anys de la Segona Guerra Mundial (especialment amb l'inici de l'operació Barbarroja que dificultava l'accés d'Espanya a les seves reivindicacions territorials i la caiguda de Mussolini el 1943) serà l'inici d'una suavització del discurs radical nacionalsindicalista –afavorit per l'accés d'Arrese a la Secretaria General del Movimiento–. Això marca una desfeixistització, bàsicament de formes que no d'essència, del règim que té la seva màxima expressió en les declaracions falangistes destacant la peculiaritat hispana que l'allunyava dels referents continentals del moments (el nazisme alemany i el feixisme italià).

Per últim, tot comprovant la línia marcada per Thomàs en la publicació de les seves obres, només ens queda esperar expectants l'aparició d'un nou llibre sobre l'evolució de FET-JONS durant la segona meitat dels anys 40 i els 50 per d'aquesta manera resseguir la interessant línia historiogràfica marcada pel que actualment és un dels màxims estudiosos de la Falange franquista.

Aram Monfort i Coll